WASHINGTON D C

Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXII. Ч. 5. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 9-го СІЧНЯ (JANUARY) 1954. ДЕСЯТЬ ЦЕНТІВ — TEN CENTS No. 5. VOL. LXII.

АЙЗЕНГАВЕР ЗАПОВІДАЄ ПІДНЕСЕННЯ ОБОРОНИ І ДОБРОБУТУ ПРИ ЗМЕНШЕНИХ ВИДАТКАХ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер у своєму посланні до американського народу Про стан Унії заповів збільшити оборону країни і втримати дотеперішній добробут при зменшених видатках. Президент промовляв до обох палат Конґресу, перед членами свого кабінету, членами Найвищого Суду, амбасадорами і послами з цілого світу та публікою, яка до останнього місця виповнила ґалерії.

Внутрішня політика

У внутрішній політиці президент заповів, що його уряд змагатиме, щоб утримати добробут країни і щоб перехід від меншої оборонної продукції до продукції цивільних товарів відбувався тим способом, щоб не допустити до депресії. В цій справі уряд проєктує нову програму, яку докладно й дбайливо підготовлювано впродовж першого року його уряду. Між засобами, що мають вести до цієї цілі, президент згадав про зменшення прибуткових податків, яке почалося 1 січня 1954 року. Він підкреслив, що зменшення прибуткового податку уможливила та обставина, що його уряд поробив відповідні редукції в державних видатках. Президент заявив, що він підтримує проєкт комісії про піднесення суми, звільненої від оподаткування тим самітним батькам і матерям, які мають діти і працюють, щоб збільшити допрацюють. Президент заявився за тим щоб, зогляду на великі державні видатки, не зменшувати оподаткування корпорацій від надмірних прибутків, які мали б бути зредуковані 1 квітня. У справі допомоги фармерам президент є за тим, щоб держава не реґулювала своїми субсидіями рільничу продукцію, але, щоб саме запотребування на ринку реґулювало цю продукцію, таку важливу для держави, хоч при цьому було б місце і на державну підтримку фармерам. Таке реґулювання цін на сільськогосподарські продукти реґулюватиме також і саму продукцію.

Закон Тефта-Гартлі і соціяльне забезпечення

У справі робітничого закону Тефта-Гартлі, зміни якого домагається організоване робітництво, президент Айзенгавер заявив, що він уважає цей закон в основі „здоровий", хоч пропонуватиме деякі зміни в ньому, про що буде докладніше говорити в окремому зверненні до Конґресу. Президент пропонує поширити обов'язок соціяльного забезпечення від безробіття на дальших 10,000,000 осіб а забезпечення від безробіття на дальших 6,500,000 осіб. Айзенгавер заявився проти „соціяльної медицини", — значить проти того, щоб держава взяла в свої руки справу лікування широких верств населення, бо це найкраще зможуть зробити приватні інституції, коли уряд дасть „обмежене забезпечення" зобов'язань, які ці приватні інституції мають супроти своїх забезпечених членів.

Закордонна політика

Президент заявив, що в останньому році настав зворот в закордонній політиці, при якому ініціятива перейшла в руки ЗДА і вільний світ вже не тільки борониться проти нападів аґресорів, але й сам наступає. Воля Америки тісно в'яжеться з волею вільного світу, і в цій єдності вільних держав лежить найкраща запорука успішної оборони проти червоної небезпеки. „Ми, заявив президент, готові зустрінути нову аґресію в Кореї і ми затримаємо наші бази на Окінаві". Далі президент сказав, що він проситиме Конґрес ухвалити нові видатки для допомоги Індо-Китаєві, країни якого незабаром мають дістати самостійність, як це обіцяла Франція. Президент заявив, що ЗДА стараються затримати на Середньому Сході приязні відносини з усіми державами, а в Европі спираються на Північно-Атлантійський Оборонний Пакт, до якого повинна належати також і Німеччина. ЗДА будуть продовжувати військову і технічну допомогу вільним країнам світу, але господарську допомогу можна буде зредукувати.

Оборона Америки і атомова зброя

У своєму посланні Айзенгавер заявив, що атомова зброя дозволяє зредукувати наземні війська. Для цієї самої цілі має служити і збільшення летунства не лише в повітряній фльоті але також і в морській фльоті. В зв'язку з цим ЗДА зменшать свої наземні війська не тільки в Кореї, але і в інших частинах світу. На оборону американського континенту буде видано цього року на 1,000,000,000 більше, як плянувалося. Президент вважає, що союзникам треба буде дати інформації про атомову зброю, але не про те, як її продукувати та в якій кількості вона випродукувана.

Право голосування для 18-річних

Президент заявив, що поставить закон про те, щоб право голосування прислуговувало особам, громадянам ЗДА, які покінчили 18 рік життя, а не 21 рік, як було досі. Цей закон був би новою поправкою до Американської Конституції, згідно з якою голосують ті громадяни, що покінчили 21 рік життя.

ПРЕЗИДЕНТ ПОЧИНАЄ З БОГОМ

Безпосередньо перед своїм виступом перед спільною сесією Конґресу з посланням про стан Унії, президент Айзенгавер провів кілька хвилин в одній зі столичних церков на молитві за успіх в працях Конґресу. В Богослуженнях і молитвах в намірені Конґресу взяли участь теж члени уряду і Конґресу. На фото: през. Айзенгавер виходить з церкви.

АЙЗЕНГАВЕР: КОМУНІСТІВ ТРЕБА ПОЗБАВИТИ ГРОМАДЯНСТВА

Президент Айзенгавер у своєму посланні до американського народу про стан унії, вдарив сильно по американських комуністах. Він говорив про них в тій частині своєї промови, яка стосувалася внутрішньої безпеки країни. Президент ствердив, що за його урядування більше як 2.200 державних службовиків усунення з їх становищ після перевірки за новими приписами щодо безпеки країни. Цей перегляд повинен провадитись далі, і президент поручив Конґресові призначити додаткові кошти для приспішення й якнайшвидшого закінчення цього процесу. У зв'язку з цією справою президент заторкнув питання американського державного громадянтсва. Він ствердив, що судові розправи й засуди ясно і всесторонньо доказали підривний характер комуністичної партії в ЗДАмерики. Тому президент поручив Конґресові прийняти засаду, що коли хтось із громадян займається підривною протиамериканською акцією, свідомо беручи участь в комуністичній змові, рівнозначній зі зрадою, той не додержує вірности З'єдиненим Державам. „Поручаю — казав президент — щоб Конґрес прийняв закон, який передбачав би, що громадянин, який є засуджений за участь у змові, що мала на цілі повалення силою або підступом державного правління, був позбавлений державної приналежности до ЗДА і таким чином втратив права громадянства. Крім цього, генеральний прокуратор прийде внедовзі перед Ваші комісії (себто комісії Конґресу — Ред.), представляючи свої внески щодо необхідних додаткових засобів поборювання підривної акції в нашій країні і пропонуючи призадуматись над питанням недоторканости, на яку покликався б". Коментуючи цю заяву президента Айзенгавера, „Ню Йорк Таймс" зазначив, що вона „приємно заскочила" американські парляментарні кола. Той же коментатор вбачає у заяві президента пропозицію позбавляти громадянства за участь в підривній комуністичній акції однаково як натуралізованих, так і народжених американських громадян. Кара в'язниці, мовляв, є невистарчальною. Позбавлення громадянтсва не є, на думку коментатора, тотожнє з обов'язковим виселенням з Америки, але позбавляє покараного конституційних привілеїв, що ними користуються всі громадяни. Деякі американські часописи принесли відомість про той виступ президента на першому місці, як головну частину його послання.

ПЕРЕПОВНЕНІ ЦЕРКВИ В ПЕРШИХ ДНЯХ РІЗДВЯНИХ СВЯТ

Ню Йорк, Н. И. — У цій метрополії та довколишніх громадах в перший день Різдвяних Свят за старим стилем всі ні українських церков заповнили Доми Божі до останнього місця, а деякі церкви не могли прийняти всіх вірних у свої мури, і побожні парафіяни стояли в дверях і на сходах святинь. Богослужби відбувалися вночі, від 11 години пополудні до 2 вранці, і пізніше весь час аж до 1 години пополудні в перший день Різдва Христового. Ґарна морозна погода пригадувала українцям Різдво Христове на Рідних Землях, а патріотичні проповіді священиків витиснули не одну сльозу з очей побожних молільників, які лучилися духом із тими кревними та близькими особами, що мумучаться під терором комунізму на Рідних Землях, або в тюрмах і на далекому засланні на Півночі.

ПОГЛИБЛЮЄТЬСЯ КРИЗА УРЯДУ В ІТАЛІЇ

Рим. — Президент італійської республіки Луїджі Інавді розпочав переговори з керівниками італійських політичних партій над кандидатурою нового прем'єра на місце Джусеппе Пеллі, який зголосив свою димісію. Християнсько-демократична партія, — членом якої є Пелля відмовилася подати Пеллю як свого кандидата, і тим самим відпала концепція, що президент поручить знову Пеллі формувати новий уряд і старатиметься дістати для нього вотум довіря від парляменту. Тому що християнські демократи є в італійському парляменті найчисленішою партією і без їх участи неможливо створити ніякого взагалі уряду, кожний кандидат на прем'єра мусить мати згори їх апробату. Несподівано сильно в обороні Пеллі виступили офіційні ватиканські кола, які звичайно не втручаються у внутрішні італійські політичні справи. Офіційний орган Ватикану „Оссерваторе Романо" підкреслив у передовій статті заслуги Пеллі і перестеріг перед можливим роздвоєнням у християнсько-демократичній партії, яке вийшло б тільки на користь комуністам. Комуністи дійсно заметушились: комуністичний сенатор Умберто Террачіні зажадав, щоб новий уряд був створений на плятформі „широкої коаліції", до якої ввійшли б ліві соціялісти Ненні, що мають політичний бльок із комуністами. Подібну суґестію піддав лідер правих соціялістів Саррагат, відмовляючись вже за попередньої кризи вступити до уряду під головуванням члена християнсько-демократичної партії, якщо до уряду не належатимуть також ліві соціялісти. Часописи [illegible] що ситуація з тому небезпечна, що при найближчих виборах багато італійців, які голосували за християнськими демократами, зражені браком єдности у партійній верхівці, готові віддати свої голоси іншим партіям, з чого знову скористали б тільки комуністи. Доказом поважности ситуації в Італії є те, що американська амбасадорка Клер Люс, яка приїхала була до Вашинґтону на Різдвяні Свята і перевела довгі розмови з президентом Айзенгавером, державним секретарем Дж. Фостером Доллесом і директором адміністрації закордонними операціями Гаролдом Стассеном, — на вістку про останні події в Італії відмовила деякі заповіджені свої публічні виступи в ЗДА і вертається в неділю до Риму щоб, щоб тримати американський уряд в курсі італійської кризи.

Машина перекладатиме чужі тексти

Ню Йорк, Н. И. — Публічно випробовують машину, яка буде першою машиною в світі, що перекладатиме тексти чужої мови на англійську мову. Це має бути вершком наукового винаходу, над яким працювали довгі роки науковці. Покищо ця машина має словник із 250 словами. Але число слів не обмежене на цій машині, і в майбутньому вона зможе перекладати все, що їй дасться. За кілька років, як передбачають науковці, ця машина влегшить порозуміння між народами. Перші проби з цією машиною відбулися в приміщеннях Інтернешенел Бизнес Машін Корпорейшен в Ню Йорку. Цю машину випродукували в цій корпорації при допомозі науковців із Мовного Інституту Джорджтавнського університету в Вашинґтоні. Покищо ця машина перекладає текст із російської мови на англійську, але пізніше вона зможе перекладати текст з інших мов.

Новий колір однострою для піхоти

Вашинґтон. — Команда Армії довший час досліджувала справу зміни одноманітного тьм'яно-брунатного кольору уніформи піхотинців і тепер передає цю справу на вирішення самим старшинам і воякам. Проєкти нового кольору розсилають в ЗДА і в цілому світі, щоб старшини і вояки вирішили, якого кольору однострої собі бажають, щоб вирівняти ту різницю, яка упосліджувала піхотинців. Летунство, як відомо, має гарний синій однострій, а морська піхота зелений. Після засягнення опінії від старшин і вояків, команда армії остаточно вирішить, який колір треба буде прийняти для одностроїв піхоти.

Кава має подорожчати

Ню Йорк, Н. И.— Нова підвишка гуртової ціни на каву має спричинити те, що фунт кави коштуватиме більш як один доляр, а філіжанка кави, що досі коштувала тільки 10 центів, а подекуди навіть 5, коштуватиме 12 або й 15 центів. Ціна на каву піднеслася в зв'язку з тим, що морози в Бразилії знищили цього року каву в тій країні, яка є головним експортером кави до ЗДА. Один ресторан в [illegible] вже підніс ціну за філіжанку кави на 15 центів, а незабаром мають це зробити в Сієтелі, Сан Франсіско, Бостоні, Атланті, Міннеаполісі і Шікаґо.

Легкий землетрус в Пенсилвенійському стейті

Рідінґ, Па. — 7 січня два легкі землетруси настрашили населення Рідінґу та околиці в стейті Пенсилвенія. У ранніх годинах внаслідок кількох струсів землі завалились численні комини та повилітали шиби у вікнах багатьох будинків. Пополудневий струс землі порозкидав пляшки в крамницях з алькогольними напоями в Сінкінґ Спрінґу, де землетрус відчувався найсильніше. Жителі цієї околиці не знали, що за причина цих явищ і запитували поліцію, чи не сталася якась велика експльозія.

● **79-літній Вінстон Черчіл** переслав телеграму західньо-німецькому канцлерові Конрадові Аденауерові з „теплими і добрими побажаннями" з нагоди його 78-ліття.

● **Генерал Коллінс**, колишній шеф штабу американської суходільної армії, тепер представник ЗДА в штабі НАТО, заявився в телевізійній програмі „Зустріч з пресою" рішуче за відбудуванням німецької армії в західній оборонній системі, без уваги на те, чи вона має бути в спільній европейській армії, чи „якось інакше".

СОВЄТИ ВИКОРИСТАЮТЬ БЕРЛІНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ СВОЄЇ ПРОПАҐАНДИ

АНГЛІЙСЬКІ ПОЛІТИЧНІ КОЛА НЕ ВІРЯТЬ В УСПІХ ЗУСТРІЧІ 4 МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ. — НЕЗГОДА ВНУТРІ ЗАХОДУ І ЗАХІДНІХ НІМЦІВ СПРИЯЄ СОВЄТСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ

Лондон. — Авторитетні англійські політичні кола сумніваються, чи матиме успіх берлінська конференція 4 міністрів закордонних справ, вказуючи на основні різниці в поглядах на цілі між Заходом і Совєтами. Ситуація погіршала під впливом посиленої совєтської і східньо-німецької пропаґанди, яка ясно вказує на совєтські заміри використати ту конференцію виключно лише для поглиблення різниць між самими західніми альянтами і для послаблення позиції канцлера Аденауера в Західній Німеччині. Передбачають, що Молотов піде на якісь меншевартні уступки німцям, щоб показати свою „добру волю" для пляну з'єдинення Німеччини, але буде домагатися створення спершу загально-німецького уряду, який перевів би вибори в цілій Німеччині. Очевидно, що цей „уряд національної єдности" мав би у своєму складі також комуністів. Заявив це генеральний секретар німецької комуністичної партії Вальтер Ульбріхт. Німецькі комуністи стараються поглибити сентимент німців до ідеї об'єдинання Німеччини і говорять тільки про це об'єднання як найпершу і найважнішу справу на берлінській конференції. Тим часом кореспондент „Ню Йорк Таймсу" із Парижа Зульцберґер звернув увагу, що комуністичний плян „уряду національної єдности" і виборів, що їх такий уряд переводив би з активною участю комуністів у виборчому апараті, допоміг якраз комуністам перевести переворот в усіх нинішніх сателітських державах. Ситуацію ускладнив конфлікт, що несподівано вибух внутрі західньо-німецької партійно-політичної системи. Канцлер Аденауер, не чекаючи вислідів берлінської конференції, вніс до західньо німецького парляменту додаток до існуючої німецької конституції, що дозволяв би Західній Німеччині на поставлення нової збройної сили. Берлінська конференція має розпочатись 25 січня, а про цю зміну конституції західньо-німецький парлямент радив би вже 18 січня. Західньо-німецькі соціялісти закинули у зв'язку з цим канцлерові Аденауерові, що він своїм поквапно зголошеним внеском, який практично говорить про озброєння Німеччини, саботує берлінську конференцію, бо — мовляв — західньо-німецька армія є для Совєтів червоною плахтою, а крім того нема покищо виглядів, щоб Франція ратифікувала европейський пакт оборони, з спільною з німцями европейською армією. „Аденауер обурився на закид соціялістів і зажадав від голови соціял-демократичної партії Олленгауера, щоб той відмежувався від того образливого закиду своїх співпартійців. Західні альянти неприємно вражені цим останнім [illegible] всередині західних німців — вони хотіли б, щоб увесь Захід, разом із Західньою Німеччиною виступав у Берліні одностайно. Франція буде заступлена у Берліні досить авторитетно, бо уряд Ляніеля, що подався був до димісії, дістав вотум довіря французького парляменту більшістю 319 голосів до 249.

Комуністи офіційно зажадали затримати неповоротців в полоні

Токіо — Китайське і північно-корейське комуністичне командування в Кореї офіційною нотою до голови Невтральної Комісії генерала Тімайя зажадало задержати 22,000 комуністичних полонених неповоротців під сторожею індійського війська до часу, поки міжнародна конференція не вирішить їх дальшої долі. Водночас комуністична нота знову домагається продовжити реченець „переконування" полонених і вимагає очистити табір неповоротців від „таємних аґентів" Синґмана Рі та Чіянґ Кай-шека. Це домагання стоїть у різкій суперечності з становищем головного командувача військ ОН ген. Голла, який зажадав, щоб індійці випустили на волю неповоротців зараз після 22 січня ц. р. Правда, ген. Голл запевнив індійців, що військо ОН ґарантує безпеку індійській сторожі на терені Кореї (це сталося у зв'язку з недвозначними погрозами південно-корейського уряду, що він вживе сили супроти індійців). Командувач 8 армії в Кореї генерал Тейлор, вилетів до Токіо, до ген. Голла, щоб нарадитися над ситуацією, яка витвориться після 22 січня ц. р. Тим часом індійці заповіли, що вони переведуть на власну руку переслухання поодиниці кожного з 350 альянтських полонених, які відмовились вернутися до своєї батьківщини, між ними 21 американця, даючи таким чином кожному змогу змінити свою думку при запевненні йому повної особистої безпеки.

Бувший проґресивний кандидат на президента почав відбувати кару тюрми

Сан Франціско, Каліфорнія. Бувший кандидат на президента ЗДА від так зв. „проґресивної" партії Вінсент Голінан, на якого голосували й комуністи, зголосився, щоб відбути 18-місячну кару тюрми за те, що не заплатив — 30,739 долярів податку. Його присудили, крім тюрми, ще й до 50,000 долярів кари. Попереднього вечора він відвідав Міжнародну Спілку Вантажників, якої головою є Геррі Бріджес. Під час прийняття Голінан заявив: „Повернувшись з тюрми, я присвячу своє життя на досягнення того, щоб у залях Конґресу можна було бачити робітників, подібно як в Англії членів Партії Праці. Я хотів би ще бачити Партію Праці в Америці, і хотів би бути свідком того, як вона перебиратиме владу".

● **Найвищий Суд** Нюйоркського стейту твердить, що поліція не має права переводити хемічне випробування на те, щоб переконатися, що водій авта був п'яний. Суд твердить теж, що незаконним є на цій самій основі відбирати водієві авта його дозвіл на їзду автом. Суд каже, що поліція не дає можности зізнавати водіям авт, поки їм відбирає дозвіл їзди.

● **Державна скарбниця ЗДА** має втрату на 160,000 долярів, бо виявилось, що злодії вкрали 8,000 двадцятидолярових банкнотів із каси, де їх переховували. Поліція твердить, що легко буде викрити злодіїв, бо вона знає числа цих нових банкнотів, які ще не були в обігу.

В АМЕРИЦІ

● **Чотири години** перед відкриттям нової сесії Конґресу президент Айзенгавер, члени його кабінету та члени Конґресу відвідали Крайову Пресвітеріянську Церкву, де молилися і прийняли св. Причастя.

● **Полковник** Вільярд В. Міллікан пролетів з Ню Йорку до Вашинґтону за 24 хвилини, встановивши новий рекорд на віддал 210 миль. Цей рекорд нижчий на п'ять хвилин і 15 секунд від рекорду 1946 року, який виносив 29 хвилин і 15 секунд.

● **Крайова Спільна** Конференція в справах церковної архітектури на своїх зборах ухвалила не будувати надалі церкви в ґотичному та в колоніяльному стилях, бо ці стилі виглядають „архаїчні" під мистецьким оглядом.

● **В Ню Йорку** мусить зареєструватися один мільйон власників авт, щоб дістати новий дозвіл на право їзди на 1954 рік. Це все мусить відбутися впродовж чотирьох тижнів.

● **Канадійський сенатор** Норман Петерсон турбується тим, що американці вистрілюють канадійських диких гусей, які на зиму прилітають до ЗДА. Ці гуси є в Канаді під охороною, і сенатор хоче звернутися в цій справі до міжнародної організації.

● **Сенатор Вільям Дженнер** і Пет МкКарран повернулися з Канади, де переслухували Ігоря Ґузенка. Вони заявили, що Ґузенко подав їм багато матеріялу про совєтське шпигунство в ЗДА, але, згідно з вимогою канадійського уряду, не можна публікувати тих імен, про які згадував бувший совєтський шифрувальник.

● **Жінка мільйонера** Рокфеллера, що розводиться зі своїм чоловіком, домагається від нього 10,000,000 долярів. Рокфеллер пропонує їй 5,500,000 долярів, а крім вого ще 70,000 річно, але вона на це не погоджується. Вони одружилися 1948 року, і прожили разом 18 місяців. Пані Рокфеллер має п'ятирічного сина. Після появи цієї вістки в часописах, пані Рокфеллер заперечила її.

● **Залізнича компанія** Ню Гейвен внесла прохання до Міжстейтової Торговельної Комісії на дозвіл підвищити на одну третину ціни квитків за переїзд залізницею. За це вона обіцяє дати полегші в переїзді на місячні квитки.

● **Сенатор Джозеф МекКарті** заявив, що він змінить свою тактику в „полюванні" на червоних і поширить діяльність своєї Сенатської Слідчої Підкомісії також на інші ділянки злочинности в ЗДА.

В СВІТІ

● **Пів мільйона японців** маршували в Токіо, щоб заманіфестувати свої новорічні бажання мікадові Гіроґіто. Вони дефілювали весь день під цісарською палатою. Коли сторожа почала зачиняти вуличну браму, люди кинулися бігти на вулицю, при чому постала паніка, в якій задушено на смерть 17 осіб. На 60 осіб, що перебувають у шпиталях, четвертина ще бореться зі смертю. Начальника палатної поліції, який дав наказ зачиняти браму, прогнано зі служби.

● **Митна поліція в Каїро** сконфіскувала золото й валюту вартости $11,500 в етіопського консула в Ізраїлі, що їхав з Єрусалиму до Аддіс Абеби. Його самого не задержували, але він відмовився їхати далі і вернувся до готелю. Минулого тижня та сама поліція сконфіскувала валюту в дипломата з Куби.

● **4 високі старшини** і фахівці англійської поліційної централі Скотленд Ярду, між ними один з „великої п'ятки", зголосили димісію. Впродовж останнього пів року виповіли службу коло 200 англійських поліцистів. Причина — мізерні платні (по 20 роках служби — $28 тижнево) і повільне підвищування ступнів.

● **У Найробі, в Кенії, де англійське колоніяльне управління має важкий клопіт з терористично - визвольницьким рухом Мав-Мав**, 40 в'язнів, автохтонів, за заздалегідь підготовленим пляном втекли з в'язниці. 19 із них схоплено впродовж найближчих кількох хвилин, один згинув під час погоні за ним, а 20 інших розшукують.

● **Ім'я і портрет Берії** скреслені з совєтської енциклопедії! Совєтське державне наукове видавництво, що видає енциклопедію і доповнює її щораз новими листками, розіслало 3 листки, рекомендуючи вставити їх на місце сторінок 21-22-23-24, де говориться про Лаврентія Берію, як також викинути портрет Берії між сторінками 22 і 23. На місце Берії приходить тепер Фридрих Вільгельм Берхгольц, історик з часів Петра I, і озеро Берінґа.

● **40 членів різних французьких молодечих організацій** відлетіли аеропляном до Москви на „приватні" відвідини. Вони переведуть у Совєтах три тижні,

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобв'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

БРАТ-БРАТОВІ!

Було в нас Різдво, чи не було?

Дивне питання. Певно, що було, відповість кожний чи кожна з нас, якщо думає про церковні відправи, колядування, Свят-Вечірній стіл, подарунки, якими ми обмінювались, чудові світла, колядки та святочні проповіді, що їх голосять по церквах з цієї нагоди, а також гарні вірші та статті, що ними заповнені святкові видання газет. Але чи все це не є на те, щоб наше нутро відродилось і наше серце запалилось до чогось вищого й благороднішого й так вітало Сина Божого?

Віримо, що якраз такими були наші свята, чи, властиво такими вони ще є, бо друкуємо ці слова в такий день, який — по старокрайовому звичаю — є ще святочним. Як так, то ми певно не забули також і за ту Коляду, яка призначена „на допомогу залишенцям".

Про це, як і про потребу фінансової підтримки нашої політичної акції, уже було так багато в нашій газеті, що немає потреби ще й тепер це все повторяти. Але вертаємось до цієї справи тільки тому, бо хочемо згадати про щось таке, про що якраз тепер появляються редакційні статті в американській пресі. Це новий закон — Рефюджі Риліф Ект; це нова нагода дістатися до З'єдинених Держав тим, що рятували своє життя та свої ідеї втечею з-під кремлівської тиранії. Як знаємо, з цієї нагоди мали б тепер право користати 214,000 осіб.

„Ню Йорк Таймс" (з 5 січня) присвятив цій події дуже гарну редакційну статтю п. н. „Золоті ворота", яка змальовує Статую Свободи і мільйони перетомлених, бідних, бездомних і гнетених, що прибували з Европи і перепливали попри неї. Та як поетично воно не виглядало б, то це було в минулому бо не так то легко буде переплисти попри неї теж і тепер втікачам з-під залізної заслони, що могли б дістатись до Америки на підставі закону про нову іміґрацію. Цей новий закон ставить до втікачів гостріші вимоги, як це було давніше за ДП-законом. Але та гострота звернена властиво головно до тих, що хотіли б тим втікачам допомогти в'їхати до Америки, під чим треба розуміти „спонзорів", та авторів „ашурансів".

Допомогові організації, що мають державний дозвіл на акцію допомоги втікачам (чи „скитальцям"), робили усі можливі заходи, щоб облегшити згадані вимоги і змінити сам закон. Помагала цій акції американська преса, помагали їй своїми впливами різні гуманітарні інституції, проте все це не помогло. Ще є тільки остання спроба допомогових установ видобути в Вашинґтоні право додаткової ґарантії праці тими організаціями, щоб таким чином облегшити апробату нових ашурансів збоку Бюр Праці, як цього вимагає новий закон.

Не зважаючи на всі ті труднощі, різні етнічні групи поробили вже з великим поспіхом усі заходи, щоб використати новий закон для „своїх" втікачів з-під Совєтів. Такі заходи поробив уже також і Злучений Українсько-Американський Допомоговий Комітет, про що знаємо з його комунікатів та звернень до нашого громадянства. До того й цьогорічна Коляда, яку проголосив ЗУАДКомітет, нагадує нам і з нагоди нашого Великого Свята наш великий обов'язок супроти рідних, яких можемо врятувати, яким можемо допомогти.

Бувало, коли ще можна було скомунікуватись бодай з якоюсь частиною Рідної Землі, ми слали під Різдво пакунки нашим рідним, чи таки доляри. Тепер нам дорога замкнена до Рідного Краю, але отворена до чужої країни, де мучаться наші рідні, наші брати і сестри. Крім цього, між нами є десятки тисяч тих, що до нас недавно прибули і знають добре усі злидні скитальщини. Надіємось, що вони будуть тепер у першому ряді між тими благородними нашими громадянами, що зголосять якнайскорше свою готовість побільшити ряди нашої етнічної групи свіжими силами. Бо як не подбаємо про це ми, так квота нового закону про іміґрацію буде цілком певно скоро виповнена, але, на жаль, не нашими рідними.

„Чужинці без батьківщини"

(Допис з Німеччини)

Різно нас христили. А ця назва остання і офіціяльна для всіх тих, які осталися по цей бік океану. Так стоїть на наших особистих виказках, в правних порадниках, виданнях на різних мовах Міністерством в справах вигнанців (яких ніхто не читає) і т. д.

Ця назва має в Німеччині своє значення та питому вагу. І від часу до часу майже вся німецька преса друкує цю назву товстими черенками на перших сторінках, в різних варіянтах: „Бандити", „злодії", „вломники", „душогуби", „пострах союзної республіки", і т. п. Перед деяким часом (кінець місяця листопада і початок грудня 1953 р.), не сходила ця назва зі згаданими „епітетами" зі сторінок німецької преси. Притоку до цієї кампанії дав факт, що німецький уряд постановив розв'язати „славний" табір „Валька" біля Нюрнберґу, а його мешканців приділити до різних таборів та осель в німецьких містах. А в додатку, в цьому ж часі в одному з міжнародних поїздів на території Німеччини, ограбовано та замордовано бельгійську громадянку. Виявилося, що справником цього злочину, був мешканець табору „Валька" по національності серб, та його спільник мадяр, яких заарештовано. Міста, до яких мали бути приділені „Вальківці", скликають негайно окремі засідання, на яких якнайгостріше протестують проти такого „прибутку". Ідуть делеґації до міністрів і там закладають рішучий протест проти прийняття „чужинців без батьківщини" у свої мури. Належить додати, що „Валька", це домена чехів (вони і надали цю назву таборові) та головна кватира чеської шпіонажі в користь Совєтів та інших „народних демократій". Цей шум німецької преси, постанови протести міських рад і т. п., не були б без певної рації. Але річ не в тому, чи і наскільки мають німці рацію. Хочемо застановитися над тим, чи можна було, як не зовсім, то у великій мірі, запобігти згаданому станові?

Стара правда, що національна спільнота, це важливий чинник не тільки державного, але і кожного громадського життя. І тому, як ще Німеччина була покрита безліччю чужинецьких таборів, кожна національна група боронилася руками і ногами проти поміщування людей різних національностей в одному таборі. Цієї засади національних таборів придержувалася ще УНРРА, але не для добра скитальців, а для своїх укритих цілей — легшого висилання на „родіну". Та, під кінець існування ІРО цю засаду вже закинено і табори перемішалися у вавилонські вежі.

Як залишенці, після ліквідації ІРО перейшли на т. зв. німецьку економію, то німецький уряд ,не зважаючи на домагання скитальців, поміщував в таборах осіб приналежних до різних національностей, так і сьогодні існують табори та оселі, де живуть всуміш люди, приналежні до двадцяти різних націй. І що так є, то може якусь часть вини поносять і центральні представництва національних груп, які не виявили належної енергії в часі, як німецька влада творила табори та оселі для залишенців.

Що мішані табори та оселі це язва скитальського життя, потверджує відомість, яку подала німецька преса, а зокрема щоденник „Зюддойче Цайтунґ" з дня 16 грудня 1953 р. Під заголовком „Тюрма для мешканців табо у „Валька", читаємо таке: „Суд присяглих в Нюрнберґу засудив п'ятьох мешканців табору „Валька", яким доказано намову до вбивства, посідання зброї та тяжке ушкодження тіла на 9 літ і 9 місяців тюрми. Головний оскаржений, польський громадянин Марковскі, дістав 4 роки тюрми, його спільник, юґослав'янин Зубач, 3 роки. Злочин іде на рахунок давної національної ненависти поляків до українців. Марковскі вручив Зубачеві пістолю, з дорученням стріляти на групу переходячих українців. Зубач віддав значне число стрілів на переходячу групу українців, при чому поранив важко одного чоловіка в ногу. Коли ранений лежав на землі, то решта обвинувачених почали його бити та копати ногами. Вони побили також одного німецького поліційного службовика який станув в обороні українця". Стільки коротке часописне довесення.

На нашу скромну думку, справа національних таборів, зглядно осель, а докладніше сказавши, окремих бльоків в оселях, ще не пропаща. На підставі таких фактів, як в „Вальці" та інших таборах і оселях, з узглядненням ще інших причин, як приміщення для церков, суботніх шкіл, садків і т. п., можна мати в руках арґументи, якими є можливим добитися зовсім оправданих домагань національних груп.

Правда, німецьке громадянство має вже свій погляд на „чужинців без батьківщини", і знає прекрасно котра нація стоїть на чолі злочинців, та що українці належать до тих, які тішаться доброю опінією, але це ще не розв'язує питання, яке тяжить важкою зморою на і так важкому житті залишенців.

В. Б.

М. Лоза

Ольга Басараб

(У 30-ті роковини смерти. Ця біографічна довідка оперта на інформаціях брата Ольги Басараб — проф. Северина Левицького — за його ж дозволом).

Родинне прізвище Ольги Басараб — Левицька. Народилась вона в селі Підгороддя Рогатинського повіту, де її дід по матері — о. Стрільбицький — був священиком. Рік народження 1889.

Батько Ольги — о. Михайло Левицький — походив з давнього священичого роду. Вже за традицією свого роду був активним громадським діячем у Брідському повіті. В цьому саме повіті — в селі Щуровичі був о. Михайло довгий час парохом.

Мати — Савина Стрільбицька - Левицька, як була вже згадка вище теж була дочкою священика. Допомагала чоловікові в громадській роботі, а вже найбільше присвячувала уваги своїм парохіянам. За таку відданість назвали парохіяни свою добродійку „янголом хоронителем".

Батьки для належного виховання своїх дітей (крім Ольги були ще: Іванна і Северин) не жаліли нічого. Бажаючи, щоб діти пізнали світ, віддали двох старших дочок до німецької народної школи в місті Вайсвассер на Шлезьку. Належне вивчення дітьми чужої мови було напевно головним мотивом в такому рішенні батьків. У Вайсвассері Ольга закінчила чотири кляси початкової школи і щойно тоді перейшла до української школи в Перемишлі, де склала іспит зрілости, закінчивши жіночий ліцей при Українському Інституті для Дівчат. Було це 1909 року.

Останні шкільні роки були для Ольги важкі й трагічні. В короткому часі втратила вона три найдорожчі особи: батька, матір і діда о. Стрільбицького. Маючи 15 років, стала круглою сиротою. Змушена була сама працювати, щоб закінчити школу.

Перемиський дівочий ліцей не давав змоги своїм абсольвенткам вступати до університету. Треба було складати додаткові іспити з тих предметів, яких не було в ліцеї, а мала їх гімназія. Мрією Ольги було доповнити іспит і записатися на університетські студії, але після втрати батьків, через матеріяльні обставини, мусіла тієї мрії зректися. Доповнила освіту однорічним торговельним курсом у Відні, куди виїхала з двома своїми товаришками — М. Бачинською (заміжн. Донцова) і С. Савицькою (зам. Матчакова). Перебування в столиці Австрії серед невеликої студентської української громади виповнило одну з найкращих і найприємніших сторінок в її житті. Закінчивши курс, вернулась до Галичини. Спочатку вчителювала в торговельній школі в Тернополі, а за якийсь час дістала посаду в Гіпотечному Банку у Львові. На цьому становищі залишилась до першої світової війни. Вільний від праці час присвячувала громадським справам. Бажання служити ідеї визволення свого народу з політичної неволі завело Ольгу у ряди жіночих відділів Українського Січового Стрілецтва.

На час побуту Ольги у Львові припадає її знайомість з ідейним студентом львівської політехніки — Дмитром Басарабом, що якраз перед війною 1914 року одержав диплом інженера - машинобудівельника. З ним Ольга одружилася в липні 1914 р. в Відні. Недовго, однак, тривало родинне щастя Басарабів. Дмитро пішов на війну, щоб більше з неї не вернутись. Згинув на італійському фронті біля форту Мальборжет, навесні 1915 року. Молода вдова лишилася жити у Відні, цілковито віддавшись опіці над раненими вояками-українцями, які лежали по шпиталях Відня й околиці.

Тим часом назрівали нові події. В Росії вибухла революція, поодинокі народи царської імперії стали на шлях самостійности. Почала творитись і Українська Держава — на землях, які були під пануванням Росії. Західні українці прийняли вістку про створення Української Держави з великим захопленням. Ольга Басараб, яка ще в 1914 році хотіла в рядах УСС йти „визволяти братів українців з московських кайдан", але не зробила цього через обмеження австрійською владою леґіону УСС, — посвятила себе тепер державним справам. На запрошення уряду УНР, стала секретаркою українського посольства в Фінляндії. До Гельсінок їхала з Відня через Швецію, де задержалась на короткий час, щоб нав'язати деякі знайомства за допомогою мистця-українця Майданюка. На становищі секретарки була кілька місяців. Коли вже було видно, що центральні держави програють війну, вернулась до Відня, щоб допомогти у відбудові української державности і на західніх землях ,до чого невідмінно мусіло прийти по розвалі Австрії.

Сподівання українського народу не здійснились. Колесо історії пішло не тим шляхом. Не втратила надії ідейна українська молодь, яка вирішила продовжувати боротьбу в іншій формі. З тією метою покликано до життя Українську Військову Організацію, в рядах якої опинилась і Ольга Басарабова. У проводі УВО став, як відомо, полковник Євген Коновалець — близький знайомий Ольги Басараб. Якийсь час Коновалець був в краю, але, коли його безпека була вже надто загрожена, виїхав за кордон. Після його виїзду мережа УВО в краю дещо розірвалась. Влітї 1923 року Басараб, яка після повороту з Фінляндії весь час проживала у Відні (працювала при уряді ЗОУНР під час його перебування на еміґрації), дістає доручення поїхати в Галичину і наладнати деякі справи Організації. Ольга поїхала. Виконавши доручення і при нагоді відвідавши рідних та знайомих, вернулась до Відня. При кінці того ж 1923 року з наказу УВО вернулась до краю на постійний побут. За місце проживання вибрала Львів. Замешкала при вул. Виспянського ч. 34 (Личаківська дільниця). Життя у Львові було важке. Не маючи іншого джерела прожитку, Ольга заробляла лекціями (корепетиціями). Громадських справ не занедбувала. Брала активну участь в Союзі Українок і допомагала у вихованні молоді, зорганізованої в Пласті. Однак найбільше часу присвячувала справам УВО. З доступних матеріялів виходить, що була вона головною звязковою між краєм і проводом УВО, який перебував за кордоном. На її адресу надходили листи від Коновальця у справах Організації. Тим самим мусіла вона бути в тісному контакті з А. Мельником, який тоді керував УВО в краю.

Поруч УВО вела в 1923-24 році в Галичині посилену акцію Комуністична Партія Західньої України (КПЗУ), на яку йшла велика нагінка польської поліції. Протикомуністичною акцією керував начальник відділу безпеки — комісар Кайдан, знаний зі своїх звироднілих метод ведення слідства. (В його руках було теж поборювання українського націоналістичного революційного спротиву). Польська поліція розшукувала якоїсь комуністки Савицької. У зв'язку з тим робила труси в усіх, хто носив таке прізвище. З Басараб жила її товаришка — Савицька, яка з комунізмом не мала, очевидно, нічого спільного. Око поліції не оминуло і її. Зроблено в неї трус, який поширено також і на речі Ольги. Знайдено деякі листи, які відразу кинули підозріння про приналежність Ольги до УВО. Басараб і Савицьку арештовано 9 лютого 1924 р. і відпроваджено до поліційної тюрми при вул. Яховича ч. 2 у Львові. Басараб відокремлено і замкнено в келії ч. 2. Звідтам брали її на нічні допити до поліційного будинку при вул. Міцкевича ч. 11. Слідство вів сам комісар Кайдан в асисті поліційного аспіранта Смольніцького. Басараб трималася гідно і відмовила поліції всяких зізнань. Поліція мабуть сподівалась, що спіймала непересічного члена УВО і тому пустила в рух усю катівську машину, щоб видобути потрібні їй відомості. Басараб не здавалась. Її протокол зізнань був короткий: відмовляю всяких зізнань. Підпис. Цей протокол бачила на власні очі Савицька, якій показував його комісар Кайдан. Комісар хотів, щоб Савицька вплинула на Басараб. Вийшовши з тюрми, Савицька розказала про цей факт братові Ольги, С. Левицькому.

Слідство Басараб закінчилось її смертю вночі проти 13 лютого 1925 року. Причиною смерти були очевидно тортури, що їх завдала польська поліція.

Смерть Ольги, Басараб поліція хотіла затаїти. Від родини приймали передачі до тюрми, неначе б вона жила. Тіло Басараб передано до відділу судової медицини під прізвищем Юлії Боравської. Там переведено секцію і поховано в збірній могилі на Янівському цвинтарі. При секції була присутня одна студентка медицини — комуністка, якій, видно, була ця справа підозріла. Вона сподівалась, що Юлія Боравська — це якась комуністка, яку поляки замучили в тюрмі. Ця студентка повела відповідну акцію в комуністичних колах. По Львові почали кружляти на цю тему різні поголоски.

Рідня Ольги Басараб та її оборонці (адвокати Володимир Бачинський і Лев Ганкевич), дізнавшись про подію з Боравською, стали підозрівати, чи під тим прізвищем не поховано Ольгу. Тоді поставлено перед поліцією домагання вияснити справу з

(Закінчення на стор. 3-ій)

Анатоль Курдидик

Книга про українську зброю

Шкода, що ми не маємо чогось такого, як Книжкова Палата Української Еміґрації і що вона не робить під кінець кожного року підсумків того, що вийшло друком у світі з українських книг та яка їх вартість. Ми тоді мали б повну картину нашої духової продукції, могли б знати, що вже в тій площині нами зроблене і що ні — і, нарешті, ми могли б плянувати, що такі то видання є першої потреби і їх видати конечно, а такі можуть ще рік-два підождати. І тоді якийсь бюлетень такої Книжкової Палати міг би нам у тих днях сказати: Ми маємо за собою ще один, дуже поважний осяг — Історія Українського Війська найшлася на книгарських полицях.

Історія Українського Війська! Колись ми не уявляли собі української інтеліґентної хати без бібліотеки, а бібліотеки в українській хаті без шести основних книг: Святого Письма в українському перекладі, три-томової Загальної Української Енциклопедії, Атлясу України і суміжних земель проф. В. Кубійовича і нарешті трьох капітальних книг українознавства, що їх видав Іван Тиктор: Великої Історії України, Історії Українського Війська та Історії Української Культури. Ці останні ви могли були найти не тільки в мурованих хатах, але і в сірих та непоказних сільських хижинах, їх читали не тільки при електричній лямпі, але і при „гасові". Потім увесь наш національний дорібок пропав, із згаданих книг збереглося у світі мабуть ледве стільки, , що їх можна б легко почислити на пальцях двох рук — і на наших очах українська еміґрація намагається відтворювати поза межами Рідного Краю те, що на території його ворог-окупант безпощадно знищив та викорінив. Так видано на еміґрації в Німеччині, заходом Наукового Товариства ім. Шевченка, три-томову Енциклопедію Українознавства, а дир. Іван Тиктор почав відбудовувати своє видавництво і вже в 1950 р. в Канаді видав Велику Історію України, доповнивши її літописом 2. Світової Війни, та нарисом доісторичної доби наших земель. Попри те, ніби відтворення колишньої 95-сотикової бібліотеки, появився ряд книжок „Клюбу Приятелів Української Книжки" — і врешті на столі перед нами чергове його досягнення в тій ділянці: Історія Українського Війська.

850 сторінок друку, кольорова таблиця українського військового однострою в історичній перспективі, кількасот ілюстрацій та мап, врешті більш як 300-сторінкове доповнення до першого, львівського ще, видання Історії Українського Війська — це рішуче книга, попри яку не можна пройти мовчки. А доповнення — це теж своєрідна історія. 15 сторінок його забирає розгляд козачих і визвольної воєн пера ген. Мих. Капустянського, 6 сторінок стаття про українську воєнну фльоту кап. С. Шрамченка. Решта присвячена трьом окремим етапам української збройної сили, що відбулися та відбуваються на наших таки очах, саме Карпатській Січі, Першій Українській Дивізії Української Національної Армії та тієї найсвітлішої і найбільш героїчної, саме Української Повстанчої Армії. З 300, як сказано, сторінок доповнення присвячено УПА 185, причому — ми завдали собі труду прочитати їх за дві ночі. Проф. Лев Шанковський, автор цього від. в „Історії Українського Війська", може бути гордий за це своє діло, а „Історія Українського Війська" попри всю свою велитенську вартість, як суцільного огляду українських збройних сил в ході нашої історії минулого, набирає ще окремого значення якраз цим великим і мабуть найповнішим досі оглядом дій Української Повстанчої Армії.

Від кількох людей, що мали вже нагоду познайомитись з новим виданням Історії Українського Війська, ми чули подібний погляд: частина цієї книги, присвячена УПА, незвичайно вартісна частина. І те саме можна сказати про ті сторінки Історії, на яких обговорені початки, розвій та всі бойові дії Першої Української Дивізії, доповнені дуже цікавими світлинами: це теж мабуть перша того роду спроба закріпити з історичного боку та ще й пером такого —військового, знавця, як ген. М. Капустянський, існування Дивізії та всю її долю до розселення дивізійників і створення Братств кол. Вояків Першої Дивізії УНА включно. А частина про Карпатську Січ? Про цю формацію української зброї писано й відомо назагал багато, але й тепер з-під пера д-ра Ст. Росохи маємо суцільну картину її історичної дії, якої досі так бракувало.

„Історія Українського Війська" є і мабуть ще довго буде одиноким того роду твором нашого друкового дорібку і про якість її найкраще каже один список її співробітників, серед яких находимо проф. д-ра І. Крип'якевича, ген. М. Капустянського, сотн. В. Гнатевича, сот. Осипа Думіна, хор. Зенона Стефаніва, кпт. С. Шрамченка та інших. Те, що 12 тисяч її першого видання розійшлося тільки на Зах. Землях та серед українців у світі — має теж свою вимову.

Ми не думаємо, що ця книжка належить до основних книжок бібліотеки в і й с ь к о в и к і в, практиків чи теоретиків, даремо що це в першу чергу „мужеська" книжка.

І. Несторак

ПЕКЛО В ТЮРМІ

(1)

Ключник-енкаведист штовхнув Петрицю брутально всередину і, виструнившись, сказав до слідчого:

— Прівьол Павла Петріцу, товаріщ Мєрзавцев.

— Харашо. Какіє новості, Морозов?

— Всє камери полни до отказа, а наші ребята пріводят всьо нових. Куда же їх дєвать?

— Нє беспокойтесь. скоро мєста будєт очєнь много... А настроєніє заключонних?

— Шушукаются, надєются на что-то...

— Напрасно, нічєво нє палучится... Ну, пока до свіданія.

В часі тої розмови Петриця спостерігав Мєрзавцева, щоб збагнути, з ким буде мати до діла. Але сухе обличчя з вистаючими вилицями, жовтаві очі і рапавий голос слідчого не віщували нічого доброго. Тому він був здивований, коли Мєрзавцев звернувся до нього досить лагідно, розуміється, по-російськи:

— Підійдіть ближче і сідайте.

Петриця підійшов до стола, але не сідав.

— Сідайте, будь ласка, — сказав Мєрзавцев ще чемніше. — Ви, мабуть, думаєте, що ми погано обходимось тут з людьми? Це зовсім не так. З добрими людьми ми обходимось по-людськи... Закурите? — запитав він, підсунувши Петриці цигарницю.

— Дякую, я не курю.

— Не хочете приймати від мене цигарки? Я знаю, ви нас не любите, правда?

Мовчанка.

— Ви знаєте, що вчора на світанку німецькі фашисти напали на Радянський Союз вздовж цілого кордону?

Петриця знав це, бо вчора досвітком чув вибухи бомб і стрілянину зенітних гармат. Крім того, з сусідніх камер передавали шифровану вістку про вибух війни. Одначе, він удавав, що нічого не знає.

— Як я можу знати? Мене арештовано передучора, ще перед німецьким нападом, а з зовнішнім світом, як самі знаєте, я не маю жадних зв'язків.

— Тепер, коли вже знаєте про це, ви певно радієте. Ви любите німців, неправда ж?

— Не маю особливої причини їх любити. Ми, українці, пам'ятаємо їх добре з 1918-го року, коли вони трактували Україну як свою колонію.

— Це правильно. Але ви так не думаєте. А що, на вашу думку, повинні робити українці в такій ситуації?

Мовчанка.

— Коли ви не хочете виявляти своїх думок, то я це зроблю за вас. Ви мрієте про самостійну Україну, неправда є? Ви думаєте використати цю війну для „визволення України від панування Москви", як ви це називаєте. Забудьте про це! Ви ніколи не осягнете цього, ніколи! Навіть як ми відступимо тимчасово з цієї зараженої націоналізмом території, яку ми визволили від польських панів, німці не дозволять вам здійснити вашу глупу мрію про незалежність. Вони прагнуть багатої української землі так само, як і ми. Росія не може бути потугою без України, і тому не випустить її із своїх рук. Чому ви не можете цього зрозуміти, ви, короткозорі українські сепаратисти? Ми знищимо кожного українського сепаратиста, який не тільки діє, але навіть мріє про таке безглуздя. Ви заощадите собі багато крови, коли покинете ці божевільні мрії і будете піддержувати щиро нашу політику опанування світу. Ви повинні знати, що наближається час, коли весь світ буде поклонятися Москві, як це передбачив великий русский ум — Бєлінський. І в такий великий час ви співаєте свою стару націоналістичну пісеньку про незалежність! Соромтеся!

Мєрзавцев перервав своє ораторство, щоб закурити люльку. Петриця хотів був спростувати його погляди, але по короткій надумі рішив, що краще мовчати.

Слідчий кинув оком на якогось папірця, що лежав перед ним, і сказав діловим тоном:

— Шкода вас вчити мудрости, коли ви її не приймаєте. Зрештою, на це в нас нема часу. Завтра, мабуть, ми залишимо тимчасово Львів, тому мусимо поспішати, щоб покінчити наші діла тут. Пам'ятайте, що ми знаємо все, що в цілому світі нема таких таємниць, яких ми не знали б. Ви належите до тої бандитської організації, що ставить собі за мету незалежну Україну, правда?

— Ні, не належу.

— То ви думаєте, що вас арештовано без ніякої причини, що ви — невинне ягнятко?

— Я так думаю.

— Га, га, га! — засміявся Мєрзавцев широко. — Всі в'язні так думають. Але НКВД ніколи не помиляється, запам'ятайте це собі! Раз вас арештовано, то ви вже винуватий і будете покарані суворо. Це є засада нашої комуністичної справедливости. Тепер я питаю вас ще раз: чи ви належите до тої бандитської організації?

— Ні.

Мєрзавцев натиснув щось на столі, і за хвилину до кімнати ввійшов велетень на яких шість стіп високий в шкіряній куртці. Його довге обличчя було понищене віспою, а з очей визирало щось звіряче.

— Ви мене кликали, товаріщ Мєрзавцев?

— Так. Цей гад не хоче признатись, що він належить до української контрреволюційної організації.

Звєрев підійшов до Петриці, пожираючи його своїми злими очима, і одним ударом страшного п'ястука повалив його на землю. Потім сів на живіт Петриці, схопив свою жертву за волосся і почав садистично товкти його головою об підлогу.

— Досить, товаріщ Звєрев. Він тепер буде говорити.

Звєрев підвівся, підняв Петрицю, як перо, і поставив на ноги. Потім кинув на нього погляд повний ненависти і вийшов до сусідньої кімнати. Петриця, заточуючись як п'яний, зібрав усі сили докупи, щоб не впасти. Потім з трудом вийняв з кишені хустинку, обтер закривавлені губи і виплював у неї три вибиті зуби. І знов спустив голову з розкуйовданим волоссям, в якій гуділо, наче в млині.

— Ось бачите, ми маємо способи змусити вас говорити, · промовив задоволений Мєрзавцев. — А тепер розкажіть мені щось про вашу організацію, про її керівників і членів, про її пляни...

— Я не належу до ніякої таємної організації, і це правда, — простогнав Петриця.

— Останній раз прошу вас розказати нам усе, що вам відоме. Коли так зробите, ми постараємось про те, що присуд на вас буде лагідніший А коли допоможете нам викорчувати ту банду, то ми вас навіть випустимо на волю. Крім того, в той спосіб ви можете врятувати свою матір і дружину. До речі, ми знаємо, хто ваша дружина...

Вол. Дорошенко.

ТРЕБА РАДІТИ

(З приводу збірки Леґенд про Христа К. Малицької „Гарфа Леілі". Видання Вид. „Євшан Зілля". Торонто 1953, 4° ст. 34).

Гарна книжка — це приятель родини, любий учитель, наставник на все добре, що відвертає від лихого, а скеровує до думок і вчинків, перейнятих любов'ю до людини, до тварини, до всієї природи, що навкруги нас. Словом, вона веде до Бога, творця всесвіту, подателя добра, батька, що обгортає усе своєю любов'ю. А чи в наш жорстокий вік, повний крови, тортур, мук фізичних і душевних, не байдуже нам хоча б маленьке джерельце чистої кришталевої води, що обмило б нас від усієї тієї скверни, що заливає цілий світ навколо нас, що пролляло б у нашу душу крихітку щиролюдського чуття, що піднесло б нас із низин тваринного життя до високостей, проповідуваних Євангелієм; від звірячости й звірськости до правдиво-людського, до людяности, до божеськости?

Звідки людина, надто та мала людина — дитя, що має вирости й діяти серед свого довкілля, набереться того душевного тепла, тієї божеської лагідности й терплячости, щоб творити добро, а не зло, щоб будувати нове життя?

Тільки з гарної книжки, що дасть їй мудрий керманич, її життя добра мати чи батько, або учитель! Є у нас трохи таких книжок, почавши з Євангелія, — своїх і чужих, тільки треба їх пошукати. Але ніколи не може їх бути забагато і тому треба радіти, дуже тішитися, коли до їх ґрона прибуває ще одна гарна ягідка. А такою солодкою ягідкою обдарувало нас заслужене вже Видавництво для дітей і юнацтва „Євшан Зілля", створене й кероване неструдженим сівачем доброго зерна на письменницькій ниві — Богданом Гошовським. З рідного краю почерез скитальщину прибувся пан Богдан до гостинних берегів Канади й тут, серед тяжкої фізичної праці, невтомно веде далі своє велике діло творення літератури для цих малих, ще на жаль, у нас такої бідної, надто на еміґрації. Оце недавно видав він — напричуд красно — прегарну книжку — і зверхньою формою і — що найважніше — змістом своїм. —Видання це зветься „Гарфа Леілі", а містить воно шість леґенд про Христа пера нашої славної учительки й діячки Константини Малицької. Старші наші громадяни, а особливо громадянки, з Західної України — Галичини й Буковини добре знають Константину Малицьку, що вчителювала в Чернівцях і у Львові, де була директоркою славної школи ім. Шевченка, звідки випустила цілі покоління патріоток і патріотів, де редаґувала часопис для дітей „Дзвінок" і видала неодну книжечку — оповідань, віршів і п'єсок під прибраним ім'ям Віра Лебедова. І ось перед нами справжній шедевр цієї великої й високозаслуженої навчительки й громадянки — оця „Гарфа Леілі". Візьміть її в руки й, будь ви людина заклопотана буднями нелегкого життя, то почавши її читати, не кинете, поки не дочитаєте до кінця, не зважаючи на втому, не дивлячися, що часу не маєте. І стане Вам на душі тепло й радісно, ніжність охопить вашу душу й мимохіть сльоза розчулення скотиться вам з-під ваших повік. А що вже казати про малечу, —коли ви почнете читати ці прегарні леґенди — діти слухатимуть і не наслухаються. Ці леґенди не оригінальні твори Малицької. Є вони в різних народів. Навіть є і в нас, в іншому видавництві й оформленні. Отже сюжет їх, можна сказати, світовий. Але Малицька вміла майстерно цей сюжет обробити і з-під руки вийшли ці леґенди як високомистецький оригінальний твір. Вона зуміла вложити в них багато тепла, що особливо приваблює душу читача, надто малого. Вони у неї живі, а не сухі й дерев'яні, як в обробках інших авторів. До того ж розповіджені вони прекрасною українською літературною мовою. Це вже либонь заслуга видавця, за яку старенька авторка йому щиро подякує з того світу. Але час сказати, що це за леґенди. Це вільні оповідання на євангельські сюжети, але прикрашені народною фантазією, про народження, життя і смерть Богочоловіка. Ось перше оповідання „Горда пава" про те, як птахи, звірятка й комашки старалися, щоб постелька Божої дитини, що народилася в печері, була м'якенька й виглядала гарно. А тільки пава, що славилася своєю красою й чудовим голосом, відмовилася дати хоча б пір'їнку з свого гарного хвоста. І за це постигла її кара — вона стратила свій чудовий голос і вже не співає, а кричить пронизливим і хрипким голосом, далеким від якоїбудь милозвучности. Далі йде „Коза Ґаїза", що забавляла малого Ісусика, потім „Гарфа Леілі", що дала назву цілій збірці. Це про золотострунну арфу доньки царя Мельхіора Леілі, що була оніміла й єдиною її втіхою була арфа, яку їй подарував батько. І хоч яка дорога була ця арфа для нещасливої дівчинки, що окрашала їй сумну долю, Леіля, почувши, що батько вибирається поклонитися новонародженому Спасителеві Світу, напосілася на нього, щоб узяв її арфу в дарунку від неї для Божої дитини. І з усіх дарів найбільше припала Ісусикові саме Леілина арфа. Він радісно вхопив її в свої руки і від доторку його пальчиків полилася гарна музика, якої досі не чули за свого життя царімудреці, що прибули Йому поклонитися. А за цю радість, яку мала Леіля вчинила своєю арфою Сину Божому, Господь її щедра нагородив — німота її зникла, а вона дістала гарний голос, яким величала Новонародженого Христа. — Наступна леґенда це „Утеча до Єгипту". Вона розповідає про відому нам із Євангелія мандрівку Святої Родини, що мусіла рятувати малого Ісусика перед лютим Іродом. В дорозі природа і всі сотворіння сприяли Св. Родині, а ставали на перешкоді посіпакам, що їх жорстокий цар вислав у погоню за нею. І навіть страшний розбійник, в домівці якого знайшла Св. Родина собі притулок, не зачепив її. А син того розбійника був одним із тих опришків, що їх повісили побіч Христа. Він покаявся на хресті й Ісус простив його. „Трепета" це —леґенда про осику, яка одна з усіх дерев дала своє дерево на хрест для Ісуса. За це й покарав її Господь — вона й досі тремтить — тріпоче своїми листками, навіть без вітру.

Закінчує збірку „Бджола Мета", — леґенда про бджілку, яка милосердилася над розп'ятим Ісусом і носила йому воду облегшуючи Його передсмертні страждання. А коли один із вояків хотів протикнути бік Спасителя, щоб довідатися, чи він живе, чи ні, бджілка не допустила до того. Вона вкусила вояка і той спересердя розтоптав її своїм чоботом. Але золота бджілка не згинула. Це ж вона злетіла з неба, творячи живу запинку на одежі янгола, що з'явився над гробом Ісусовим.

Ось короткий зміст книжки. Цікавий, правда? А цю цікавість збільшує й її зовнішній вигляд. Гарний папір, чіткий друк та ориґінальні гарні образки — дереворити відомого нашого мистця Юрія Кульчицького. А все це разом робить із „Гарфи Леілі" дуже гарний подарунок для малих читачів на свято Народження Божого Сина, про якого вона так гарно оповідає. Тому я й кінчаю, як почав: треба радіти, що така книжка появилася.

„Гарфа Леілі" не повинна залежуватися на полицях наших книгарень. Це не якась там халтура, щоб витиснути гріш із рук покупців, а справді варта нашої уваги книжка. А втім, за неї говорить саме ім'я її авторки.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Нюарк, Н. Дж.

Товариська зустріч.

З нагоди 5-річчя існування мішаного Хору ООЧСУ „Заграва" відбувся в залі „Чорноморської Січі" в Нюарку дня 7. листопада „Вечір гумору, пісні, музики і танків", який дав нагоду до товариської зустрічі старої та нової іміґрації старшого громадянства та молоді. Програму вечора започаткував голова 1-го Відділу ООЧСУ, п. Юрій Кононів, який в теплих словах привітав усіх присутніх та запросив до спільної вечері. П. Микола Кормелюк, основник хору „Заграва", в короткій промові з'ясував потребу плекати рідну пісню та музику і закликав підтримати старання управи поліпшити та скріпити голосовий склад хору, який на протязі останніх п'ять років виправдав себе та сповнив своє завдання, виступаючи на національних святах та Богослуженнях у церкві. П. Микола Понеділок своїми гуморесками про „Актуальні події в кривому дзеркалі" викликав сальви сміху. Тепло нагороджували оплесками виступ молодої співачки, студентки каледжу п-ни Раїси Дідів, що при акомпаніяменті п. Ореста Поповича відспівала в'язанку українських народних пісень. Молоденька учнівська пара, брат та сестра, Варвара та Роман Осадчуки, понисувались своєю грою на акордіоні та фортепіяні. А уже нашим гуцульським музикантам, пп. Адамові Яцківському та Василеві Венке і їхній грі на цимбалах та скрипці присутні довго не дозволили зійти зо сцени, домагаючись ще більше та більше наших рідних гуцульських коломийок. Серед веселого настрою продовжувалася танкова забава до пізної ночі.

Після такого скромного відзначення своєї діяльности, мішаний хор „Заграва" приготовляється до концерту колядок в нашій церкві на Різдвяні Свята.

Місцевий Відділ ООЧСУ та Управа хору позитивно поставилися до заклику Українського Народнього Союзу святочно відзначити 60-ліття його існування. Дириґент хору, п. Роман Набережний бере участь в нарадах метрополітального Ювілейного Комітету, який приготовляє великий фестиваль у Карнеґі Гол на 16-го травня 1954. в. б.

Сейнт Пол, Мінн.

Вистава на допомогу ближнім.

Одним із проявів громадської зрілости є всяка допомога ближньому, зокрема в нашому випадку допомога нашим залишенцям. Цією акцією займається успішно в нашій громаді вже від двох літ 15 Відділ Укр. Золотого Хреста. За його старанням члени Т-ва Акторів Укр. Сцени в Ст. Пол, під проводом режисера Бориса Ґрінвальдта, жертвували на цю ціль дві театральні вистави, одну в Ст. Пол, другу в Міннеаполісі.

В Ст. Пол відіграно дня 13 грудня б. р. драму за поемою Т. Шевченка „Мати Наймичка", яка пройшла з небуденним успіхом. Українці нашого міста, які насичені великим числом „академій" з нагоди різних роковин та, бажаючи побачити також театральну штуку, прибули громадно. Небувале на наші відносини число, бо аж около 180 осіб (на 310 усіх українців в Ст. Пол), виповнило гарну і привітну залю YWCA. Знаючи режисера Ґрінвальдта та його працю, ніхто не сумнівався, що побачить гарно виведену річ. І не помилився!

П. Ірина Денисюк в ролі Марини своєю ніжною, а при тому незвичайно вмілою грою віддала ярко трагедію матері-наймички. П. А. Кусенко і режисер Б. Ґрінвальд відтворили нам вірно два типи селян: зрівноваженого, чесного, який з праці рук дійшов до майна багатія Трохима, і біднішого, говіркою, бажаючого завсіди мати останнє слово — Федора. Їх жінки Настя (п. Л. Кусенко) і Домаха (п. М. Ґрінвальд) це типові наші селянки.

Належить відмітити рівнож гарну гру наших молодих артистів-аматорів пп. Ірину Михалевич, Ельзу Тіллє, Івана Чорного, Бориса Миронюка й Олександра Ґінтнера. Правда, у кожному їх русі і слові завважується школу і руку реж. Ґрінвальдта, однак всі відіграли свої ролі удатно. На перше місце висувається Іван Чорний, який у ралі наймита Потапа виявив акторські здібності.

Приємниам для ока глядача були гарні декорації, всі роботи самого ж реж. Ґрінвальдта, та дуже гарні й чепурні строї акторів.

З признанням треба глядіти на організаторів такої допомогової акції, як також велике признання належиться режисерові Б. Ґрінвальдтові і цілому театральному ансамблеві, які мимо своєї тяжкої щоденної праці знаходять стільки енерґії і часу, щоби приготовляти п'єси. Реж. Ґрінвальдт, вкладаючи свою мозольну працю в театральну штуку, має на цілі не тільки відтворити та оживити спомини про нашу Батьківщину, викликати вдовілля з гарно виведеної п'єси, але також підшукати нові, молоді таланти, вишколити їх та зродити в них замилування до сцени.

26 грудня б. р. „Мати Наймичка" мала бути повторена в Міннеаполісі при цій самій обсаді. Н. Ч.

З ГОЛОСІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

ПЕРЕД III СЕСІЄЮ УНРАДИ.

„Новий Шлях", Вінніпеґ, Канада, з 14 грудня ц. р. ч. 97, у передовій статті під названим наголовком застерігається на початку проти закидів „Українського Голосу" і „Гомону України", наче би він поборював УНРаду.

„Між тим різниця між „Гомоном України" і нами та, що „Гомін України" не визнавав і не визнає УНРаду, не підтримував її і не підтримує, і постійно її поборював, а ми як узнавали, так і узнаємо УНРаду найвищою українською політичною установою; і як підтримували її, так і підтримуємо; і як ніколи її не поборювали, так і тепер цього не робимо. Абстрагуючи від того, що критика, і то позитивна критика зовсім не є тотожною з неґацією, запереченням і „не-узнаванням", стверджуємо, що не відповідає правді, неначе б ми щойно вперше тепер, у 1953 р., пишемо критичні статті у справі УНРади".

Часопис вичисляє 7 пунктів, в яких, на його думку, найбільше завинили три центрові партії УНРади і закінчує таким висновком:

„Висновок? Отже треба ґрунтовної перебудови Державного Центру і ця перебудова повинна бути темою нарад III сесії Української Національної Ради, скликаної на день 23-го грудня".

З ПРИВОДУ 300-РІЧЧЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО ДОГОВОРУ.

„Гомін України", Торонто, Канада, ч. 51 з 19 грудня, у передовій статті під наведеним наголовком подає різниці українського і російського розуміння Переяславського договору і запитує:

„Як нам — українській еміґрації у вільному світі зустрічати 300-річчя Переяславської умови?

У першу чергу українська наука, вільна від московських оков, мусить подбати про таке опрацювання й насвітлення Переяславської умови, яке дало б західньому світові правдивий погляд на взаємовідносини, які виникли між Україною і Москвою. Під цим кутом організують, як нам відомо, свої окремі наукові сесії НТШ й УВАН. Приготовляються до друку наукові праці про Переяславську умову..

„Замість вуличних походів, чи інших масових маніфестацій, як це дораджують деякі еміґраційні групи, ведімо тут — на еміґрації — невпинну, послідовну акцію на користь звільнення України, за розподілом СССР на самостійні національні держави".

ВЛАСНІ СИЛИ І КОНЬЮНКТУРА.

„Наше Слово", Лондон, ч. 20 за листопад 1953, приносить велику статтю П. Феденка п.н. „Куди йдемо?" де в уступі під титулом „Власні сили й коньюнктура" читаємо м.і. таке:

Власні сили і коньюнктура

„Відомо, що народи визволяються з чужого панування через війни і революції. Рідко буває в історії, щоб народ міг сам, власними силами, скинути чужу владу. Навіть Богдан Хмельницький не рішився почати повстання проти Польщі 1648 р., поки не дістав допомогу від Кримської Орди. Теж і гетьман Ів. Мазепа не міг виступати проти Москви, поки не договорився з шведським королем Карлом XII, що прийшов із військом на Україну. То були часи, коли армії були нечисленні, воєнна техніка була нерозвинена, і маса невдоволеного народу могла своєю рішучістю і відвагою вплинути на воєнні події. В нашій „атомовій ері" розмови про можливість для того чи іншого народу, поневоленого Москвою, визволитися власними силами, треба уважати за дитячу фантазію.

Паки і паки — мусимо повторювати загально відому правду: тільки комбінація внутрішніх українських сил з сприятливими міжнародними відносинами може вивести Україну з неволі. Коли це зрозуміємо, то будемо всіх сил докладати, щоб не пошкодити українським силам — фізичним і моральним — в Україні. Ворог гнобитель дуже заінтересований у тім, щоб нищити всяку силу і свідомість у нашім народі. Він знає, що мерці не встануть до боротьби. Завдання дійсно визвольної політики — берегти і охороняти сили нашого народу до слушного часу, а вільна частина нації, що перебуває на чужині, повинна напружити всю свою енергію, щоб поставити українську проблему в світі як справу міжнародну і світову.

ОЛЬГА БАСАРАБ

(Закінчення зі стор. 2)

Басараб. Поліція не могла грати довше комедію і заявляти, що Ольга жите. Тоді вона створила версію, що Басараб повісилась в тюрмі. Директор львівської поліції Райлендер вручив проф. Северинові Левицькому відповідний сфальшований протокол смерти, підписаний навіть в'язничним лікарем москвофілом Долинським. Цей факт тільки скріпив підозріння в тому, що Боравська — це ніхто інший як Басараб.

Проф. Левицький зажадав від Райлендера протоколу секції тіла Боравської. Райлендер розлютився і почав загрожувати професорові та лаяти його приблизно такими словами: „Кожний поважний громадянин плює на такого шпіона, як Басараб, а ви домагаєтесь ще якихось вияснень?! Я вас посаджу в тюрму. Державний урядовець стає в обороні шпіона!"

За таку зневагу сестри і себе проф. Левицький був готовий дати Райлендерові в лице, але від цього здержав його присутній з ним український адвокат. Професор тільки відповів: „Дай, Боже, щоб на вас колись не плювали!"

Тепер не було сумніву, що Ольга Басараб була закатована поліцією, тим більше, що в міжчасі сторож в'язниці зізнав перед оборонцем Л. Ганкевичем, що одної ночі принесли Басараб до келії збиту до непритомности і почали її там обвивати мокрими простинями, щоб прийшла до себе. Цього доказу — безпосереднього і певного; оборонці не хотіли використовувати перед поліцією, бо сторож дуже просив його не виявляти. До вияснення смерти Ольги оборонці пішли іншою дорогою. Вони поставили перед варшавською прокуратурою домагання ствердити тотожність тієї таємничої постаті „Боравської". Для цього мусіла відбутись ексгумація тіла.

Треба зазначити, що в тому часі з українського боку все хтось стеріг тієї могили, де спочивала Боравська, щоб поліція не забрала тіла. Прокуратура дала дозвіл на ексгумацію. До комісії, яка мала зайнятись тією справою вдалось увести двох українських лікарів — д-ра Панчишина і посла з Волині д-ра Дмитрюка. Хоч ексгумація мала відбутись у великій таємниці, на призначений день на цвинтарі зібралась велика маса українського населення. Поліція намагалась розігнати людей, але не змогла. Щойно споваджені відділи війська з трудом усунули народ на поблизькі горби. Вийнято з могили тіло „Боравської". Була це очевидно Ольга Басараб. Тіло збереглося дуже добре, так, що не могло бути ніяких сумнівів. (Ексгумація відбулась 2—3 тижні по смерти). При цьому був присутній проф. Левицький. Лікарі докладно оглянули тіло і ствердили сліди страшних побоїв. Значить — вона була закатована.

Ольгу Басараб перенесено до нової могили на тому ж Янівському цвинтарі, при головній алеї і похоронено при великому здвизі народу. На похороні між іншими промовляли — о. прелат Куницький і тоді ще студент Софронів-Левицький. Закінчився похорон маніфестацією по вулицях Львова. Були тоді арешти, впали ранені від куль...

На могилі Ольги Басараб поставлено згодом пам'ятник. Чиясь незнана рука щороку складала на могилі вінок з червоних рож в роковини її смерти. А під час Зелених Свят ця могила ставала місцем маніфестації української молоді, зокрема дівочої. Рік-річно розганялись ці маніфестації, рік-річно були ранені, рік-річно йшли в тюрму нові в'язні. Ніхто, однак, не був всилі вирвати з молодих сердець пам'яті про жінку-героїню. Та й тепер, як розказують люди, що приходять з-за залізної заслони, чиясь незнана рука в імені українського народу все ще кладе вінок на могилі Ольги Басараб — одної з перших жінок, що полягли на підпільному фронті в боротьбі за волю батьківщини.

ОПОВІСТКА УВАН У ЗДА

Управа Української Вільної Академії Наук у ЗДА, свідома своїх завдань, створила в 20-ті роковини голоду в Україні спеціяльну Комісію для розслідів над цим питанням нашої мартирології. Ніхто більше, як саме уроженці Великої України, що власними очима бачили й самі пережили цей голод, є покликані зібрати весь матеріял для виявлення цього найбільшого злочину комуністичної влади над населенням України.

З цією метою Комісія для дослідження голоду в Україні при УВАН постановила:

а) Розробити плян праці на довший час, бо до 25-х роковин голоду (до 1958 р.).

б) Започаткувати збирання при Музеї-Архіві УВАН усіх рукописів і спогадів досі живих свідків, які прожили цей голод, а далі зібрати матеріяли, збережені різними громадськими організаціями, та запросити до співдалання в дальшій спільній роботі представників таких організацій.

в) Започаткувати виготовлення бібліографії всіх матеріялів про голод на Україні, що до цього часу були друковані в українській і інших мовах.

г) Розробити спеціяльну форму анкети зокрема для дослідження причин голоду й провести збірку матеріялів на основі такої анкети за допомогою окремих громадських організацій, що можуть взяти на себе такі обов'язки.

д) Розробити детальний тематичний плян зі всіх ділянок господарського, політичного, культурно - освітнього та психологічного життя в Україні під час голоду 1932-1933 рр., та запросити до розробки таких питань окремих наукових.

Самозрозуміло, що до виконання такої широко задуманої праці необхідні є грошеві фонди. Тому Комісія для Дослідів Голоду в Україні при Українській Вільній Академії Наук у ЗДА звертається з проханням як до наших Установ, так і окремих осіб, а спеціяльно до українських купців і промисловців, допомогти в матеріяльно у виконанні цієї важливої й такої відповідальної праці. Спільними силами виконаймо вилікне діло, за яке ми є відповідальні перед історією!

Письма й грошеві вплати прохаємо слати на адресу:

Ukrainian Academy of Arts and Sciences
11½ West 26th Street
New York, N. Y.
Керівництво Комісії для Дослідів Голоду в Україні при Українській Вільній Академії Наук у ЗДА.

З ЖИТТЯ УНДС У КАНАДІ

25-го жовтня ц. р. Українсько-Національно - Демократичний Союз у Канаді влаштував чайний вечір для членів і гостей, який відкрито сезон в праці цієї Організації. Урочистість відбулася в салі Українського Народного Дому в Торонті. Організацію прийняття занялося згуртоване в УНДС жіноцтво. Обов'язки господині виконала пані М. Савченко. Після вступного слова голови Управи Союзу п. І. Ліповецького, слідувала доповідь п. Я. Козловського — „УНРада в світлі правди". Проф. В. Іваніс подав інформації про перебіг З'їзду СУС-у, що недавно відбувся в Гемільтоні. Ген. М. Садовський накреслив шляхи розвитку УНДС у Канаді. Інж. І. Янішевський торкнувся деяких моментів з українського життя в Торонті. На сходинах ухвалено резолюції, в яких апробується політика УНРади та вітається Український Державний Центр на чолі з Президентом А. Лівицьким, а також всіх членів Паризької Угоди.

РОЗШУКИ

МАРІЯ СЕРКІС пошукує вуйка **ДМИТРА ПЕТРОВСЬКОГО,** який перебував в Пенсилвенії. Хто знає про нього або він сам, прошу голоситись на адресу:
MARIA SOKORA
701 Hallett St., Bridgeport, Conn.

НОВА УКРАЇНСЬКА АПТЕКА

Оцим повідомляємо українське громадянство, що німецька аптека **ФІШЕРА** у Філаделфії, 4438 Джерментави Евню, перейшла з днем 1. січня 1954 р. в українські руки.

Власником її став мгр. Модест АРТИМІВ, що студіював на европейських та американських університетах. Після довгої та успішної практики мгр. Модест АРТИМІВ, як дипльомований аптекар, спеціялізується в сорізному приготовлюванні ліків після лікарських рецепт і має на складі усі препарати народнього здоров'я та найкращі якості світової слави косметики.

НАША ЗАСАДА: стисла співпраця з лікарем, оперта на постановах амер. медичнофармацевтичного, етичного кодексу, повноавртісні ліки, ніякі підмінки.

З вірою в успішну співпрацю поручаємося ласкаво до услуг українського громадянства в тій важливій ділянці народнього здоров'я.

АДРЕСА НАШОЇ АПТЕКИ:
ФІШЕР'С ФАРМАСИ
4438 ДЖЕРМЕНТАВН ЕВНЮ,
на перехресті 20 вул. та Джерментави Евню, догідний доїзд трамваєм число 23 з 11-тої вул. Аптека відчинена в будні 9 рано—10 вечір в неділі: 10 рано— 2 попол.
Число тел.: ГЛедстон 5-2401
В наглих випадках по 10 год. ввечорі Екстеншен ГЛ 5-2401

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Т-во У. Н. Дому відд. 316 повідомляє, що місячні збори відбудуться в четвер, 14. січня, о год. 8-ій вечора у власнім домі при 831 Joseph Avenue. Вибрано уряд на 1954 рік: Н. Магомет, предс.; В. Гавриляк, фін. секр.; В. Гурянський, рек. секр.; П. Ковтун, кас.; заступник предс.: І. Середа, І. Куций; заст. фін. секр.: В. Росоловський; заст. рек. секр.: І. Кичмій; заст. кас.: О. Папа; контрольна комісія: І. Новак, Т. Олексин і І. Кравець; надзирателі хворих: пані Н. Дорофей, Я. Панчишин і І. Сангурський; члени дирекції: А. Куций, Н. Стрілець, В. Гнатків, В. Кучмій, Н. Кучмій, комітет до перебудови дому: В. Іванців і В. Герега.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — На річних зборах Бр. св. І. Хрестителя, відд. 270, вибрано уряд на 1954 р.: Т. Гіль, предс.; Н. Заяць, заст.; М. Баран, фін. секр.-кас.; Е. Париницький, заст.; В. Бутковський, рек. секр.; С. Острівський, заст.; Н. Пігура, С. Гриця і І. Коцюба, контрольори; А. Мазур і П. Осьмиловська, комісія хворих; С. Островський, організ. членів до УНСоюзу. Наступні місячні збори Братства відбудуться в неділю, 17. січня, о год. 2:30 попол., в У. Н. Домі. — В. Бутковський, рек. секр.

ЮТИКА, Н. Й. — Новообрана управа відділу 484 УНС ім. Т. Шевченка на рік 1954 в складі: Ф. Літинський, предс.; В. Івасів, заст.; В. Запаранюк, фін. секр.; М. Дмитрів, заст. та В. Вігун, скарбник. Повідомляється всіх членів, які не явилися на річні збори, що місячні звичайні збори будуть відбуватися в кожну другу неділю по першім, по ц. Сл. Божій, в церковній залі при 1108 Стейт Стріт. Проситься всіх членів, додержуватись поданого речення з вплатою членських належностей. — В. Запаранюк, фін. секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Т-во Віль-на Україна, відд. 152, повідомляє, що збори відбудуться в середу, 13. січня, о год. 8. веч., в Укр. Центрі, 180 William St. Обов'язком членів конечно прибути на збори. — І. Бакун, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Т-во ім. Запорозька Січ відд. 251 повідомляє членів, що річні загальні збори відбудуться в неділю, 10. січня, о год. 1. попол., в церковній залі св. Петра і Павла. Проситься всіх членів явитись, буде звіт за рік 1953 та вибір уряду на рік 1954. — Д. Загута, предс.; Є. Купчак, кас.; М. Задойний, секр.

Посмертна Згадка

ВАСИЛЬ БАЛАГУРАК, довголітній член Т-ва ім. Т. Шевченка, відд. 43 УНС в Пасейк, Н. Дж., помер 13. грудня 1953 в 74 році життя. Покійний походив з м. Москалівка, пов. Косів, Галичина. Був одним з найстарших членів Відділу УНС вступив 1916 року. Був щирим жертводавцем і добрим українцем. Покійний полишив у смутку дружину Катерину, дві дочки Анну і Наталю, сина Дмитра, одного внука та дві сестри в краю. Похорон відбувся в п'ятницю, 18. грудня, з похоронного заведення до церкви св. Вознесіння при участи родини, членів Т-ва, та великої маси приятелів та знайомих, а відтак на цвинтар East Ridgelawn Cemetery, Clifton, N. J. — В. Н. П.!
П. Головачук, секр.